

УДК 71(477.81)

ПРИНЦИПИ БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІЇ ОТГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПРИКЛАДІ БЛОКРИНИЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

М. І. Лустюк

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група АМ-21,
навчально-науковий інститут будівництва та архітектури

Науковий керівник – ст. викладач Л. Ю. Бондарчук

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

В статті різносторонньо розглянута проблематика формування сучасного середовища життєдіяльності людини в ОТГ на основі архітектурно-дизайнерського проєктування місцевого середовища із застосуванням системи елементів благоустрою в умовах воєнного стану.

Ключові слова: територіальна громада, благоустрій території, об'єкт благоустрою, територія загального користування, воєнний стан.

The article comprehensively considers the issue of formation of the modern environment of human life in OTG based on architectural and design of the local environment with the use of a system of landscaping elements in martial law.

Keywords: territorial community, landscaping, landscaping object, common area, martial law.

Основними проблемами в Україні, що спричиняють низький рівень архітектурно-дизайнерського вирішення благоустрою територій різного роду підпорядкування є відсутність нормативної бази для регулювання влаштування благоустрою територій та низький рівень фінансування і запитів мешканців громади на якісне архітектурне середовище. Не враховуються історико-культурні традиції, природно-екологічні умови, переважають споживацькі інтереси щодо використання територій та цілеспрямоване підпорядкування архітектури інтересам будівельного комплексу. На сьогоднішній день існує безліч загроз для навколишнього середовища, а також життя і здоров'я людини. Тому як ніколи актуальними є принципи сталого розвитку, які характеризуються низьким рівнем втручання в природне середовище, активною екологічною політикою з метою його збереження для майбутніх поколінь. Також військові дії, які ведуться в Україні змушують суспільство переглянути своє відношення до архітектурної та містобудівної діяльності, в тому числі благоустрою територій на локальному рівні.

Українські дослідники Л. А. Велихова, В. Н. Денисова, А. С. Степанівська у своїх працях обґрунтували загальне визначення міського благоустрою та розвиток концептуальних підходів. Багатьма авторами було розвинуто теоретичні підходи щодо організації благоустрою, а також, наприклад, за допомогою засобів озеленення (А. В. Занадворова, В. Б. Зотов, Ю. Л. Хотунцев та ін.), а М. Н. Петров, П. В. Ситін і З. Х. Френкель вдосконалювали певні поняття благоустрою на муніципальному рівні. Парфентьєва І. О., Мельник Ю. А., Олексин Х. А., Шевчук Т. В. присвятили свої статті особливостям благоустрою території центральної частини сіл в аспекті об'єднання територіальної громади.

Метою статті є вивчення основних принципів впорядкування території ОТГ і застосування елементів благоустрою; систематизація складових, інших вихідних даних, які

підпадають під поняття благоустрою, визначення системоутворюючих елементів об'єктів благоустрою та напрямків впорядкування території Білокриницької ТГ з їх застосуванням.

Методика досліджень включає в себе порівняльний аналіз проектування існуючих закордонних та вітчизняних елементів благоустрою території при впорядкуванні ОТГ в умовах воєнного стану; опрацювання та систематизацію літератури; логічно-просторове моделювання; функціональне моделювання.

У квітні 2014 року Кабінетом Міністрів України була затверджена концепція реформування органів місцевого самоврядування [1; С. 236]. Базовим напрямком даної реформи є формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Створення сільських ТГ відбувається шляхом об'єднання територій кількох сіл з визначенням осередку громади. Важливою складовою розвиненої територіальної громади є правильне просторове планування, яке дозволяє: раціонально формувати простір відповідно до потреб громади та місцевих умов; зберегти екологічні, культурні та ландшафтні цінності; врахувати економічні та соціальні умови ОТГ [5].

До об'єктів благоустрою населених пунктів належать [2]: території загального користування; прибудинкові території; території будівель та споруд інженерного захисту територій; території підприємств, установ, організацій та закріплені за ними території на умовах договору; інші території в межах населеного пункту. Проектування, будівництво та реконструкція об'єктів комплексного благоустрою здійснюються на основі генерального плану населеного пункту ТГ, комплексних транспортних схем та схем організації дорожнього руху, детальних планів територій, планів червоних ліній з урахуванням природно-кліматичних умов тощо.

Метою благоустрою населених пунктів ОТГ є не тільки забезпечення життєдіяльності населення, але й надання умов «затишку» – комфортного перебування в цих населених пунктах, завдяки об'єктам благоустрою, а це у більшості випадків території загального користування в селах ОТГ.

Відповідно до заходів з благоустрою населених пунктів, відновлення, належного утримання та раціонального використання територій, слід деталізувати їхні елементи (частини) в такому розрізі, як :

- покриття вулиць, доріг, проїздів, тротуарів, пішохідних зон і доріжок відповідно до діючих норм і стандартів;
- зелені насадження (у тому числі снігозахисні та протиерозійні) уздовж вулиць і доріг, в парках, скверах, в садах, інших об'єктах благоустрою загального користування, на прибудинкових територіях;
- будівлі та споруди системи збирання і вивезення відходів;
- засоби та обладнання зовнішнього освітлення;
- обладнання (елементи) дитячих, спортивних та інших майданчиків;
- малі архітектурні форми (елемент декоративного чи іншого оснащення об'єкта благоустрою);
- інші елементи благоустрою, визначені нормативно-правовими актами [1, С. 237].

В результаті аналізу іноземного досвіду щодо застосування елементів благоустрою при впорядкуванні ОТГ було визначено наступні проблеми:

- низький рівень якості благоустрою територій громадського призначення;
- недостатня кількість сучасних паркомісць для авто і велосипедів;
- неналежне оформлення інформаційних знаків;
- нерозвиненість мережі спортивних парків та парків для дітей;
- нерозвиненість озелених територій біля житлової забудови;
- відсутність облаштування малих архітектурних форм залежно від функціонального призначення території;

- погане освітлення вулиць, тощо [4, С. 174].

До локальних проблем Білокриницької ТГ додається незавершене будівництво тротуарів і проїжджої частини в селах Котів, Дуби, Шубків, яке розпочалося в ході програми «Великого будівництва», а також руйнування адміністративного приміщення і пошкодження телевежі в селі Антопіль 14 березня 2022 року, внаслідок воєнних дій (рис. 1).

а)

б)

Рис. 1. Телевежа в селі Антопіль

а) Телевежа і адміністративне приміщення [8]; б) Адміністративне приміщення 14.03.2022 р. [8]

Сьогодні, в умовах воєнного стану, виникає ще низка проблем: фінансування громад значно знижено, а також з'являються нові вимоги до містобудування, що мусять враховувати існуючий воєнний стан. Враховуючи дані проблеми та вимоги, можна сформуванати ряд кроків, які дозволять сформуванати цілісність, естетичність та архітектурно-дизайнерську концепцію населених пунктів Білокриницької ТГ:

- необхідно прийняти концепцію з відбудови адмінбудівель Антопільської телевежі із влаштуванням меморіального парку пам'яті загиблих;
- створити єдину мережу озелених територій загального користування на території сіл Білокриницької ТГ із обліком існуючих зелених насаджень;
- реконструювати території зупинок міжміського транспорту та обладнати зупинки згідно із сучасними вимогами;
- продовжити будівництво велоінфраструктури;
- передбачити влаштування скверів та парків для активного відпочинку та різних видів спорту;
- впорядкувати стоянки громадського транспорту та запланувати нові через їх критичну нестачу;
- впорядкувати малі архітектурні форми згідно із сучасними тенденціями (облік, заміна, ремонт, облаштування нових за потребою) (рис. 2).

а)

б)

Рис. 2. Зразки облаштування об'єктів благоустрою
а) сучасні зупинки [7]; б) парк для активного виду спорту [3]

При цьому для раціонального планування та благоустрою територію Білокриницької

ТГ запропоновано розділити на наступні зони: адміністративний центр ТГ; центральна частина сіл; об'єкти культурної спадщини та культових споруд; парки і сквери; відпочинку та рекреаційні території; середовище в межах зон магістральних вулиць. При плануванні та благоустрою території слід виходити з таких принципів, як екологічність, зручність у користуванні, легкість очищення, привабливий зовнішній вигляд, доступності, відкритість, включення історичного, місцевого контенту, а також безпека, на якій слід зробити особливий акцент.

Сьогодні до сучасних вимог безпеки в умовах війни можна віднести:

- обов'язкове влаштування систем оповіщення;
- поліпшення навігації для різних груп населення, в тому числі маломобільних (знаки, що спрямовують до укриттів тощо);
- наявність бомбосховища (мають проектуватися не лише таким чином, аби витримати ракетно-бомбовий удар, а й захистити від радіації та застосування хімічної зброї. Обов'язкове обладнання вбиралень, каналізації та системи вентиляційних шахт);
- облаштування та поліпшення систем укриттів;
- змінити підходи до планування місцевості (плануванням передбачати складний рельєф, влаштування водойм, пагорбів, уникати широких проспектів, проїздів, відкритих територій тощо) [6].

Втілення даних принципів благоустрою територій можуть бути використані при реконструкції і відбудові населених пунктів громад, які були зруйновані внаслідок воєнних дій. Дана концепція може бути вирішена за умови докорінних змін в системі проектування та будівництва елементів містобудівної інфраструктури як цілісних архітектурно-ландшафтних комплексів.

Для отримання реальних результатів було би доцільно проводити: просвітницьку роботу серед мешканців ОТГ, підвищувати рівень свідомості мешканців, активізувати залучення місцевих та грантових коштів.

Також доцільно було б створити нові «мобільні системи» суб'єктів благоустрою (підрядні служби, проєктні бюро). Важливим є також здійснення дієвого контролю за станом благоустрою територій шляхом створення відповідних служб, які функціонують, наприклад, у деяких країнах Європи (екологічна поліція, будівельна поліція, інші форми нагляду) та впровадження ефективної системи штрафних санкцій та покарань за правопорушення у сфері благоустрою та підтримання цивілізованого порядку на територіях населених пунктів.

Застосування принципів благоустрою території і впровадження заходів впорядкування в умовах воєнного стану дозволить сформувати комфортне, естетичне, повноцінно-гармонійне та безпечне середовище.

1. Децентралізація. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005.
2. Про благоустрій населених пунктів : Закон України. URL: <http://www.consumer-cv.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2021).
3. Кардаш В., Рубцов Л., Свірко Л. Впорядкування міського середовища із застосуванням елементів благоустрою. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування* : зб. наук. праць. 2015. № 38. С. 237–240.
4. Панченко Т., Голуб А. Проблеми архітектурно-ландшафтного благоустрою територій. *Архітектурний вісник КНУБА* : зб. наук. праць. 2015. № 5. С. 173–184.
5. Посібник з питань просторового планування для уповноважених органів містобудування та архітектури об'єднаних територіальних громад. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/347/1.pdf> (дата звернення: 30.10.2021).
6. Поживанов М. Війна навчила: які міста ми маємо будувати тепер? URL: https://lb.ua/blog/mykhaylo_pozhyvanov/515843_viyna_navchila_yaki_mista_mi_maiemo.html (дата звернення: 18.03.2022).
7. Сучасні зупинки. URL: <https://www.google.com/search?q=> (дата звернення: 30.10.2021).
8. Томашевський І. Рівне 1. Телевежа на Рівненщині. URL: ivne1.tv/news/televizha-na-rivnenshchhini-kilkist-zhertv-zbilshilas-postrazhdali-v-likarni-video (дата звернення: 18.03.2022).